

ПРОЦЕСИТЕ НА СОЦИАЛИЗАЦИЯ В НАЧАЛНА УЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ И ТЕЛЕВИЗИЯТА

Петя Цветанова

Middle childhood socialization proceeds mainly in two institutions — family and school. However, children's socialization researches would have remained incomplete without considering mass-media, particularly TV, influence. There are many issues, which determine researches' mainline. What is the parental style? How does the child adapt to school? What kind of peers relations does it have? How does the wide social room control children's socialization? It is suggested that TV and other media become the third rank socializing institution.

Съвременните теории отчитат многообразието и „мрежовостта“ на влияния в процесите на социализация. Изследователският интерес е свързан с изучаване на социалните мрежи на индивида, като включва измерване на характера и честотата на взаимодействие между хората (Стоицова, Т., 1998). Ако се прибавят и взаимодействията в областта на масовите комуникации, чието специфично влияние се проблематизира в редица изследвания още от средата на XX в., броят на факторите, включени в процесите на социализация, нараства значително.

В детска възраст тези процеси се изразяват в овладяване на социалните умения, груповите норми на поведение, господстващите в даденото общество идеи и вярвания, както и базисните научни знания и постижения на цивилизацията. В наши дни информационното общество налага — извън традиционните механизми на социализация, каквито са възпитанието в семейството и включването в институциите на обществото, и неизбежното влияние на медиите — както пряко върху самото дете, така и пречупено през традиционните групи, в които то участва.

Теории на развитието

Установеният от времето на Фройд интерес към инфантилната сексуалност днес отстъпва място на интереса към развитието на детското Аз, на формите на приспособяване към реалността.

Усиленият порив към активност, характерен за предпубертета, мобилизира достигнатото до този момент и дава път на нови тенденции в идентификациите на детето. Източниците на тази активност се коренят в присъщите на Аз-а пориви към себеразвитие и самостоятелност. Стремешът към зрялост и постижения е особено силен в предпубертета. Характерни за този период са отслабване на афективните привързаности от детството и засилване на чувството за отговорност и независимост. От голямо значение е отказът от инфантилен фантазен живот. Това се постига предимно чрез търсенето на нови обекти във външния свят не само като обекти на любовта и омразата, но и на нови идентификации (Дойч, Х., 1997).

За Ериксън периодът между 6—7 и 11—12 години е възрастта на сублимираните пориви, време за конкретни занимания и одобрени цели и за печелене на признание и подготовка усвояването на роли, които детето по-късно да прилага в технологиите и икономиката. Необходимо е то да развие чувство за трудолюбие и да се предпази от дебнешото го чувство за малоценност. По-широкото общество става значимо за детето, давайки му отправни точки за себеоценяване и по-нататъшно развитие на характера. Семейният живот обаче може да не го е подготвил за училищния или пък училищният живот може да не успее да отговори на очакванията от по-ранните етапи. За детето най-голяма значимост придобива развиването и поддържането на положителна идентификация с онези, които знаят нещата и знаят как да правят неща. Добрият родител подкрепя авторитета на учителя, за да има детето доверие в него. Усвоявайки основите на технологичната култура, детето търси своята идентичност, без да я свежда само до това да бъде добър малък работник. Непосредственият принос на училищната възраст към чувството за идентичност може да се изрази с думите: „Аз съм това, което мога да се науча, за да накарам нещата да работят“ (Ериксън, Е., 1996, с. 170).

Според Жан Пиаже децата между 7 и 12 години се намират в стадия на конкретните операции, за който най-характерно е използването на гъвкави и обратими умствени действия. Детето вече разбира някои правила на логиката и може да прави логически обосновавания, недостъпни на предишните етапи на развитие (Пиаже, Ж., 1990). По-лесен е преходът от една гледна точка към друга, по-голяма е обективността на преценките. Но все още е затруднено разсъждаването за абстрактни понятия, за хипотетични предположения или въображаеми събития.

Периодът на конкретните операции Пиаже свързва и с измерението на морала и усвояването на нравствените ценности. В резултат на своите беседи с деца, той заключава, че между 5 и 12 години детската представа за справедливостта се променя от нравствен реализъм към нравствен релативизъм, т.е. от твърдо и непоколебимо разбиране за добро и зло, в което понятието за справедливост се потвърждава от авторитета на възрастния, до мисленето, че всички са с равни права за справедливост и уважение.

30 години по-късно Колберг дообогатява тези идеи, като говори за три нива на нравствени съждения, всяко от които се разделя на два стадия, без развитието им да е обвързано непременно с реалната възраст, но следвайки общото развитие на детето. За нормално развиващото се дете на стадия на конкретни-